

بررسی قاعده مقابله به مثل

عبارت عملیات تلافی جویانه و قاعده مقابله به مثل در اصطلاح فقه و حقوق یک معنا و یک مفهوم را می‌رساند و فرقی بین آنها نیست.

خبرگزاری مهر - عبارت عملیات تلافی جویانه و قاعده مقابله به مثل در اصطلاح فقه و حقوق یک معنا و یک مفهوم را می‌رساند و فرقی بین آنها نیست.

در منابع و متون اسلامی از عبارت «عملیات یا اقدامات تلافی جویانه» استفاده نشده، بلکه از عبارت غنی‌تر از آن یعنی مقابله به مثل که ابعاد مختلف را در بر می‌گیرد به طور فراوان استفاده شده است. این عبارت - عملیات تلافی جویانه یا مقابله به مثل - در زمینه‌های مختلف اعم از اخلاقی و حقوقی و در شعب مختلف حقوق داخلی و بین‌المللی آثار و عوارض خود را نشان می‌دهند.

در اسناد بین‌المللی به مفهوم اقدامات یا عملیات تلافی جویانه پرداخته نشده و بیشتر به احکام آن تصریح شده است. حقوقدانان از اقدامات تلافی جویانه با اصطلاحات مختلف بحث نموده‌اند که همان معنایی که از اقدامات تلافی جویانه منظور بوده، استفاده می‌شود. مانند مقابله به مثل، معامله به مثل، انتقام و اقدام متقابل.

به طور کلی می‌توان ادعا کرد که عبارت عملیات تلافی جویانه و قاعده مقابله به مثل در اصطلاح فقه و حقوق یک معنا و یک مفهوم را می‌رساند و فرقی بین آنها نیست، هم‌چنان که حقوق دانانی که از عبارت مقابله به مثل استفاده نموده‌اند منظورشان همان مفهوم اقدامات تلافی جویانه بوده است.

به عنوان مثال در کتاب حقوق جنگ تألیف محمدرضا ضیائی بیگدلی و کتاب مجموعه مقالات جنگ گردآوری و ترجمه حسین شریفی طرازکوهی به جای اقدامات تلافی جویانه از اقدامات مقابله به مثل استفاده شده است. به همین جهت گاهی این دو عبارت را مترادف یکدیگر دانسته و آنها را با هم آورده‌اند.

عمل تلافی جویانه و مقابله به مثل در کتاب حقوق بین‌الملل اقتصادی ترجمه سید قاسم زمانی و همچنین در کتاب اخلاق و حقوق بین‌الملل تألیف ناصر قربان نیا با هم آمده‌اند. عبارت مقابله به مثل (اقدامات تلافی جویانه) در مجله حقوقی، شماره 21، سال 1376 آمده است. پس می‌توان گفت معنا و مفهوم یکی است اما عبارات و واژه‌ها مختلف هستند.

عملیات تلافی جویانه از جهتی عام و گسترده‌تر از مقابله به مثل است، زیرا از خود عمل تلافی جویانه این گونه بر نمی‌آید که حتماً مثل رفتار یا عمل نخستین شخص یا دولت متجاوز باشد، بلکه می‌تواند قوی‌تر یا ضعیف‌تر باشد. از همین جهت که دامنه عملیات تلافی جویانه نسبت به مثابه به مثل، عام‌تر و گسترده‌تر است بعضی از حقوقدانان (آکهرست، حقوق بین‌الملل نوین) قیودی به آن زده‌اند که آنرا به قاعده مقابله به مثل در حقوق اسلام نزدیک می‌کند.